

на підприємстві повинна підтримувати функцію імітаційного моделювання. Для вибору оптимального джерела фінансування важливо мати можливість здійснення попередньої оцінки наслідків прийняття різних рішень - в даному випадку при використанні тих або інших способів покриття касового розриву.

Процес розрахунку необхідності залучення банківського кредиту для цілей покриття тимчасового розриву між надходженнями і витратами грошових засобів включає два етапи: ідентифікація потреби в грошових засобах і аналіз використання різних альтернатив покриття виявленого дефіциту. Кожен етап характеризується поставленою перед ним задачею і вимогами. Задачею першого етапу є заблаговчасне виявлення розміру дефіциту грошових засобів, дати його виникнення, а також періоду його збереження. Задачею другого етапу є визначення найбільш ефективного способу покриття дефіциту грошових засобів.

Висновок. Таким чином, на сьогоднішній день підприємства мають можливість вибору різних методів кредитування в залежності від своїх потребностей. Кредитування дозволяє вирішити деякі проблеми, виникаючі на підприємстві, в тому числі покриття тимчасової нехватки власних засобів, розриву між притоком і відтоком грошових засобів і т.д. Однак, кредитування має і негативні сторони, тому при виборі оптимального джерела фінансування підприємство повинно попередньо оцінювати наслідки різних рішень.

Література

1. Бандурка А.М. Глущенко В.В. Деньги и кредит – Харьков: Издательство Национального университета внутренних дел, 2003. – 480с.
2. Поляк Г.Б. Финансы - ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 703с.

Коваленко І.В.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ

У статті висвітлені проблеми, пов'язані з особливістю наукового пізнання економічної сутності фінансових активів. Розглянуто основні підходи до трактування категорії «фінансові активи» в економічній літературі.

In the article the lighted up problems, related to the feature of scientific cognition of economic essence of financial assets. The basic going is considered near interpretation of category «financial assets» in economic literature.

Ключові слова: фінансові інструменти, фінансові активи, цінні папери.

Соціально-економічні умови формування ринкових відносин в Україні зумовлюють потребу у запровадженні в господарську практику гнучких, адаптивних систем управління в т.ч. фінансовими активами. Як свідчать дані зарубіж-

них наукових досліджень протягом останніх тридцяти років вартість світових фінансових активів зростала. У 1990 р. глобальні фінансові активи перевищували світовий ВВП в 2,3 рази, а в 2007 р. - вже у 3,4 рази, що актуалізує дану проблему.

Безперечно, сучасні методи управління господарською діяльністю підприємств будуються на достовірній інформаційній базі, основний масив якої продукується системою бухгалтерського обліку. Особливої актуальності у цьому контексті набуває впровадження положень МСФЗ в систему вітчизняного регулювання бухгалтерського обліку. У зв'язку з цим потребує удосконалення організація та методика бухгалтерського обліку фінансових активів, нормативне регулювання і залучення категорії «фінансові активи» у термінологію управлінського обліку. Застосування категорії «фінансові активи» у вітчизняній практиці передбачає у першу чергу визначення її економічної сутності на основі проведення комплексного дослідження підходів до тлумачення поняття «фінансові активи» в економічній літературі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасна економічна теорія включає багато підходів до вивчення проблеми визначення сутності фінансових активів і їх окремих складових для цілей бухгалтерського обліку, що розглядається у працях вітчизняних та зарубіжних науковців (І.О. Бланк, Р.Брейлі, Ф.Ф. Бутинець, О.Д. Василик, А.М. Герасимович, Л.Дж. Гітман, С.Ф. Голов, З.В. Гуцайлюк, Ю. Джонсон, В.В. Ковальов, В.М. Костюченко, Дж. Кочрен, Я.Д. Крупка, М.В. Кужельний, К. Маркс, С.О. Маслова, Є.А. Мізіковський, О.А. Опалов, В.М. Опарін, В.М. Пархоменко, О.А. Петрик, О.М. Підхомний, М.С. Пушкар, Ж. Рішар, Я.В. Соколов, В.В. Сопко, Ф. Фабоцці, У.Шарп і т.д.). Отже, огляд публікацій дозволяє стверджувати про актуальність цього питання і необхідність подальшого його розгляду.

Мета статті. Дослідження теоретичних підходів до трактування сутності фінансових активів як економічної категорії та об'єкта бухгалтерського обліку.

Виклад основного матеріалу. Фінансові активи підприємства є однією з головних категорій системи його функціонування. Дослідження наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених привели до висновку про неоднозначність підходу до визначення фінансових активів з погляду бухгалтерського обліку. Деякі автори розглядають поняття фінансових активів в економічній площині, лише частково розкриваючи сутність цього поняття, інші – навпаки, висвітлюють його дуже широко. Така неоднозначність у визначенні призводить до того, що фінансові активи розглядаються науковцями по-різному: як ресурси, як права на ресурси, як ліва частина балансу, як майно [2].

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», фінансові активи – кошти, цінні папери, боргові зобов'язання та право вимоги боргу, що не віднесені до цінних паперів [5]. Ряд економістів при визначенні сутності фінансових активів використовують термін «документ, що підтверджує право власника на частину власності

або прибутку фірми». У цьому визначенні поняття фінансових активів прирівнюється до іншого – фінансових інструментів [3].

Нобелівський лауреат У. Шарп ототожнює поняття «фінансовий актив» та «цінний папір», розуміє під ними «офіційне підтвердження права на отримання майбутніх прибутків при дотриманні домовленостей» [6]. Дж. Кочрен, автор відомої книги про оцінювання активів, також ототожнює поняття «фінансовий актив» та «цінний папір». К. Дж. Ван Хорн і Дж. Вахович вважають, що фінансовий актив виникає лише тоді, коли вільні кошти вкладаються інвестором в акції або надаються у кредит.

У концепції К. Маркса стосовно фінансових активів використано термін «фіктивний капітал», як капітал, втілений у цінних паперах. Але цей термін не набув загального визнання, можливо, через несприйняття марксистської концепції загалом. Згідно із марксистською теорією, вкладення коштів у реальні активи, наприклад, будівлі, обладнання, машини, сировину, поєднуючись у процесі виробництва із працею, створюють нову (додану) вартість. А от фінансові активи нової вартості не створюють, бо у процесі фінансової операції лише змінюють власника [1].

З точки зору бухгалтерського обліку, фінансовий актив є елементом фінансового інструменту при класифікації за елементами балансу. Якщо розглядати фінансові активи з точки зору потенційного інвестора, то це вид інвестиційного активу. У цьому випадку інвестиційним активом може бути будь-який об'єкт інвестування, що має певну вартість, може її зберігати та примножувати у майбутньому. З точки зору фінансистів, фінансовий актив найчастіше розглядають як предмет торгівлі на фінансовому ринку [4]. Різні підходи до тлумачення поняття «фінансові активи» в економічній літературі наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1.

Різні підходи до тлумачення поняття «фінансові активи» в економічній літературі

№ з/п	Джерело	Визначення поняття «фінансові активи»
1.	В.М. Опарін та О.Д. Василик	фінансові активи – це предмет угоди на фінансовому ринку.
2.	І.О. Бланк, С.О. Маслова, О.А. Опалов, Л.Дж. Гітман, М. Джонк, О.М. Підхомний.	фінансовий актив – це неречовий актив, який являє собою законні вимоги власників цього активу на отримання певного, як правило, грошового доходу в майбутньому.
3.	У.Шарп, Р.Брейлі, С. Майерс, Дж. Кочрен	ототожнюють поняття «фінансовий актив» з поняттям «цінний папір» та розуміють під ним «офіційне підтвердження права на отримання майбутніх прибутків при дотриманні домовленостей».
4.	С.Ф.Голов, В.М. Костюченко	фінансовий актив – це будь-який контракт, який призводить до появи фінансового активу в одного підприємства і фінансового зобов'язання або інструмента капіталу іншого підприємства.

5.	Н.Г. Горецька	фінансовий актив – це складовою фінансових інструментів, які є нічим іншим як контрактами, особливістю яких є те, що збільшення фінансових активів за ними в одних підприємств супроводжується збільшенням фінансового зобов'язання або інструменту власного капіталу в інших підприємств. Грошові фінансові активи відрізняються від інших фінансових інструментів тим, що передбачають одержання чи виплату фіксованих або визначених грошових сум.
6.	Ж. Рішар	фінансовий актив – це актив підприємства, який підрозділяється на дві категорії: фінансові інвестиції і ліквідні засоби.
7.	В.Н.Єдрінова, Е.А. Мізіковський	фінансові активи – це вкладення в цінні папери, документ, що підтверджує право власника на частину власності або прибутку фірми.
8.	М.С. Абрютіна	фінансові активи - це найбільш ліквідна частина активів, що майже негайно обертаються в гроші (грошові кошти, фінансові інвестиції і кошти в розрахунках, тобто дебіторська заборгованість) і дають можливість оцінити спроможність підприємства вчасно погасити свої термінові зобов'язання.
9.	В. П. Унінець-Ходаківська	фінансові активи – кошти, дорогоцінні метали і каміння, цінні папери, боргові зобов'язання та інші законодавчо визначені фінансові активи юридичних і фізичних осіб.

Ці визначення, на нашу думку, не є повними, тому що в них не зазначається вся багатогранність поняття «фінансові активи». Зважаючи на це, можна надати узагальнююче визначення фінансових активів як категорії, пов'язаної з рухом об'єктів, що мають вартість, є результатом минулих подій, здатні приносити у майбутньому економічні вигоди й знаходяться у власності й під контролем економічних суб'єктів, у їх наявній грошовій формі чи у формі грошових і фінансових інструментів.

Висновок. Отже, фінансові активи є однією з найважливіших категорій системи функціонування підприємства, теоретичні аспекти якої ще не досліджені науковцями комплексно з достатньою глибиною, що є приводом для дискусій багатьох учених щодо визначення суті фінансових активів та їх елементів у бухгалтерському обліку.

Література

1. Анфигенов О.В. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Бухгалтерский учет и аудит финансовых активов коммерческих организаций. – Саратов, 2009.
2. Бугай Н.О. Автореферат диссертации на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Організація і методика обліку та внутрішньогосподарського контролю фінансових активів (на прикладі хлібопекарських підприємств). – Київ, 2009.

3. Едророва В. Н. Регулирование и учет операций с векселями / В. Н. Едророва, Е. А. Мизиковский. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 126 с.
4. Зомчак Л.М. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Моделювання динамічних характеристик фінансових активів в умовах стохастичного середовища. – Львів, 2007.
5. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
6. Шарп У. Инвестиции / У. Шарп, Г. Александер; Пер. с англ. – М.: ИНФРА - М, 1997.-1024 с.

Корнеева Т.І.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ПРИРОДООХОРОННУ ДІЯЛЬНІСТЬ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ВУГЛЕВИДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В сучасних умовах комерціалізації тенденції зміни екологічної ситуації в цілому визначаються промисловим виробництвом. Продовження виробництва та споживання прискореними методами призводить до подальшої екологічної кризи у цілому світі. Основна причина твердої реальності полягає в низькій ефективності природоохоронного управління промисловими підприємствами.

Донецька і Луганська області є регіонами де сконцентрована гірничодобувна промисловість. В Донецькій області на державному балансі знаходиться в експлуатації близько 355 родовищ.

Діяльність вугільних шахт направлена на видобуток підземним способом такої корисної копалини, як вугілля, що обумовлює підвищений негативний вплив на довкілля. Вже при будівництві та розкритті шахтного поля змінюється рельєф місцевості, ландшафт, рослинний і тваринний світ. Це означає, що екологічна проблема виникає одразу при створенні нового підприємства.

Вельми вагоме місце займають питання підвищення ефективності управління вуглевидобувними підприємствами і шахтами. Глибоке розуміння організаційної структури грає немаловажну роль. Слід пом'ятати, що для повноцінного управління необхідно постійно вдосконалювати організаційні, службові та функціональні взаємовідносини.

Основними факторами, що впливають на побудову організаційної структури управління підприємствами вугільної промисловості, є специфічні особливості даної галузі, форма організації управління, рівень автоматизації та ін.

У вугільній промисловості, де виробнича собівартість однієї тонни продукції визначається діленням витрат на кількість вугілля, виданого на поверхню, застосовується котловий (простий) метод обліку витрат. Облік витрат в цілому по вугільній шахті та підприємству вугільної промисловості, впливає на зменшення контрольних функцій. Оскільки, не контролюється належним чином діяльність кожного структурного підрозділу шахти.